

Zidanje kontrole i separacije

Moglo bi se reći da svi, manje ili više, živimo okruženi zidovima. Zidovima tradicije, kulture, običaja, nametnutih nam normi i strahova. No osim ovih neopipljivih zidova, sve više smo okruženim fizički prisutnim zidovima, snažnim metaforama koje podsjećaju na „moć arhitekture“ da utječe na ljudske živote. Arhitekture čiji je osnovni cilj nasilno nametnuti građansku poslušnost tamo gdje je ona prema mišljenju moćnika izostala.

Vremena kada je simbolom podijeljenog svijeta bio Berlinski zid sada su dio prošlosti, no zidovi i dalje postoje i niču, a njihova prisutnost jasna je slika svijeta u kojem živimo. Berlinski je zid izgradila u kolovozu 1961. godine istočnonjemačka strana, bio je dug 165 kilometara, visok 3,6 metara, a na svakih sto metara bio je postavljen kontrolni toranj. Prilikom pokušaja prelaska zida živote je izgubilo oko dvjesto ljudi. Zid je srušen 1989. godine, kada su se stanovnici Berlina spontano i bilo čime što im se našlo pri ruci odlučili pobuniti. Iako je u povijesti možda najviše spominjan, Berlinski zid nije prvi primjer pokušaja da se fizičkom barijerom određena populacija podvrgne kontroli.

Prije Nijemaca na to su se odlučili Englezi kada su nakon Drugog svjetskog rata izolirali kinesko stanovništvo na Maleziji izgrađivši „nova sela“ u koja su smjestili stotine tisuća ljudi. Pritom su čitavu populaciju stavili pod kontrolu okruživši ih bodljikavom žicom. Sličan potez učinili su i Amerikanci u Vijetnamu kada su pokušali odijeliti svoje vijetnamske saveznike od pobunjenika.

Zidovi kontrole i straha nisu bili zaobišli ni Sjevernu Irsku gdje su kontrolni tornjevi, golemi zidovi sa kamerama i prislusnim uređajima izazivali osjećaj straha. Iako tih građevina danas više nema njihove fotografije podsjećaju na tužnu i ne tako davnu prošlost. No, ono najtragičnije jest da ako svoj pogled fokusiramo na kontrolne tornjeve, zidove i žičane ograde s nadzornim kamerama na trenutak bismo mogli zaboraviti da se radi o uklonjenim građevinama Sjeverne Irske i pomisliti da bi to nažalost moglo biti bilo koje drugo mjesto na svijetu. Možda dio Jeruzalema, Zapadne obale, Meksika, Iraka, Italije . . . asocijacija je nažalost previše.

Jedan od zidova o kojima se danas možda najviše priča jest separacijski zid u Palestini s čijom je izgradnjom izraelska vlada započela 2002. godine navodeći kao razlog obranu od terorista. 2004. godine Međunarodni sud pravde proglasio je zid ilegalnim jer se proteže kroz okupirana područja, no na stranu Izraela stale su SAD te je izgradnja nastavljena. Danas je zid skoro gotov, a do 2010. godine trebao bi biti dug 703 kilometra. Još prije 60 godina započeto uništavanje palestinskih sela i gradova, okrutni masakri i protjerivanje preko 750 000 Palestinaca iz njihovih domova pretvorilo je nekad većinsku palestinsku populaciju u izbjeglice koje danas žive pod aparthejd režimom, a osam metara visok zid predstavlja prijetnju etničkog čišćenja započetog 1948. godine.

Protežući se Zapadnom obalom, zid je izolirao 78 palestinskih sela, razdvojio zajednice i uništio živote. Mnogi su zarobljeni između zida i „Zelene linije“, odnosno granice iz 1949, koju mogu prijeći samo uz posebne dozvole, kroz posebna vrata i u striktno određeno doba dana. Osim zidom, mnogi su okruženi izraelskim naseljeničkim naseljima i cestama. Od 78 izoliranih sela njih 14 se nalazi u opasnosti da nestanu s lica zemlje. Iako je kao razlog izgradnje izraelska vlada navela obranu od terorista, strahote, konstantna ponižavanja i izolacija onih s „opasne“ strane zida izazivaju samo bijes te postavljaju pitanje tko je zapravo terorist.

U kolovozu 2006. američki predsjednik George Bush potpisao je odluku o izradi zida na 1125 kilometara dugoj granici između SAD-a i Meksika. Ugovor za izgradnju zida, u kojeg je već na početku bilo uloženo više od milijardu dolara i koji prolazi državama Texas, Novi Meksiko, Arizona i Kalifornija, dobila je izraelska tvrtka Elbit Systems limited, smještena u Haifi, koja je iskustvo, a i zaradu, stekla u izgradnji separacijskog zida u

Palestini. Zajedno sa Boeingom, Elbit SAD-e opskrbljuje najnovijom vojnom tehnologijom, prethodno testiranom na Palestincima, a sada korištenom protiv meksičkih imigranata. Granični zid prije svega odražava meksičke siromahe, koji bježe u SAD-e u potrazi za poslom i boljim životom. Čak kad netko od stanovnika Latinske Amerike uspije prijeći granicu (što je uistinu teško, jer do 1995. godine na granici je pronađeno više od 3000 mrtvih tijela, ubijenih od strane tekasaških dobrovoljaca), u SAD-u ih čeka težak život. Potplaćen posao koji nitko od domaćeg stanovništva i ne želi raditi, život u ilegali bez zdravstvenog osiguranja i ikakvih drugih prava.

Zid tako i praktički i simbolički dijeli bogatu Sjevernu Ameriku od siromašnih latino-američkih zemalja, jer to što vrijedi za siromašno stanovništvo Latinske Amerike, ne vrijedi i za bogate ulagače i multinacionalne kompanije. Njima je granica u potpunosti otvorena, a posebno od 1. siječnja 1994. godine, kada je na snagu stupio Sjevernoamerički sporazum o slobodnoj trgovini (NAFTA). Na meksičkoj su strani tada niknuli novi industrijski pogoni i tvornice, koncentracije jeftine radne snage. Američki predsjednik Bush nazvao je granični zid sa Meksikom, „pojačan“ kamerama i najnovijom tehnologijom, granicom 21. stoljeća.

Očaran idejom i zaradom koju donosi izgradnja zidova, Bush je odlučio podići zid i u Iraku, odnosno Bagdadu gdje su svakodnevni život i sloboda kretanja već bilo otežani i gotovo onemogućeni brojnim kontrolnim točkama i barijerama. Tako su u travnju ove godine američki vojnici započeli s izgradnjom masivnog betonskog zida u bagdaskom predgrađu Sadru ističući kako im je namjera fizički podijeliti ideološke, političke i vjerske razmirice između dviju sukobljenih entiteta i 'svjetova', iračkih sunita i šiita. Bagdad je tako preko noći pretvoren iz ratne zone u jedno veliko gradilište, odnosno „militarističku zonu u izgradnji“. Zidovi i ograde danas su posvuda u Iraku, može ih se vidjeti u Sadru, Falluji, te su gotovo postali zaštitno lice urbanih dijelova Bliskog istoka.

Teško je i zamisliti da su značajni dijelovi grada i čitavi kvartovi u potpunosti izmijenjeni preko noći, i to doslovce preko noći, jer većina se radova iz sigurnosnih radova odvijala noću. Osjećaj je vjerojatno kao da živite u ogromnom labirintu čiji se prolazi konstantno mijenjaju; zamislite probuditi se ujutro i shvatiti da je glavni put koji je stoljećima vodio do određene točke odjednom potpuno odsječen, prisiljavajući stanovnike da svaki dan iznova mijenjaju rute na koje su navikli i konstantno traže nova i sigurnija rješenja. Takvi gradovi, bilo da se radi o Bagdadu, Sadru, Betlehemu ili Ramallah, gradovi su čiji je identitet beskonačna izmjena službenih i neslužbenih zaobilaznica, alternativnih putova i opasnih prečaca; eksperimentalni gradovi-kavezi, urbanistički proizvodi konteksta rata.

Postavlja se pitanje koliko kilometara zida zapravo ocrta okupirana područja, koliko se kilometara zida proteže urbanim dijelovima ostatka svijeta, koliko je bilijuna dolara uloženo u izgradnju svih tih zidova? U neku ruku, ima smisla zaključiti kako je čitava serija međusobno povezanih barikada zapravo unosan mehanizam globalizacijskih procesa. Takve su barijere „junk“ proizvod ratne mašinerije koja se munjevitom brzinom širi svijetom i osvaja nova tržišta popularizirajući sve više prisutan militaristički urbanizam, pri čemu se proizvodnja golemih kamenih blokova za izgradnju zidova pokazala kao unosan posao koji se u potpunosti uklapa u globalnu ekonomiju.

Iako je takvih primjera širenja militarističkog urbanizma nažalost mnogo, možda nam je najbliži onaj u Padovi, gradu u kojem su gradske vlaste podigle 3 metra visok i 84 metra dugačak zid u četvrti Anelli kako bi izolirali i onemogućili slobodu kretanja afričkim useljenicima čiji je život u getu već sam po sebi bio težak.

Iako je u Njemačkoj 1989. jedan zid srušen, prošle je godine tamo niknuo novi zid. Radi se o dva i pol metra visokoj željeznoj i betonskoj ogradi okrunjenoj bodljikavom žicom i opremljenom sistemom kamera, dugačkoj 13 kilometara od čega je svaki kilometar

koštao milijun eura. Zid je podignut oko Heiligendamma, u kojem se početkom lipnja prošle godine održao samit predstavnika G8 – najbogatijih zemalja svijeta. Zid je trebao odijeliti one koji odlučuju o sudbini svijeta od onih koji se protive njihovim odlukama i uopće čitavom sistemu u kojem manjina odlučuje o većini, uzimajući si pritom moć kontrole prirodnih resursa i ljudskih života. Do tog zida prosvjednici nisu ni mogli doći, jer je vlada zabranila pristup zidu te se prosvjedovati moglo s minimalne udaljenosti 200 metara od zida. No, to nije bio jedini represivni postupak od strane njemačke vlade. Mnogo prije prosvjeda započele su racije privatnih stanova i društvenih centara u kojima su se protivnici G8 sastajali, prestao je vrijediti šengenski sporazum, što je značilo ponovno uvođenje pojačanih graničnih kontrola na zapadnoj granici i aerodromima. U okolici su Heiligendamma kasarne i sportske dvorane bile pretvorene u privremene zatvore. I dok su predstavnici elite uživali u luksuzu, stanovnicima okolnih mjesta bila je onemogućena sloboda kretanja, a represija protiv prosvjednika ocrtala je mašineriju kontrole i straha u koju je Njemačka uložila više od 92 milijuna eura. Olimpijske su igre završile, ceremonija na kojoj vlade „promoviraju mir“ tako da putem svojih sportskih prvaka međusobno dokazuju tko je superiorniji ove je godine digla mnogo prašine. Jednom riječju bio je to pravi spektakl u kojem je Kina uspješno demonstrirala svoju separacijsku i okupacijsku politiku već na samim ulicama Bejinga tako što je zidom odijelila one dijelove grada koje nije stigla na vrijeme renovirati ili uništiti. Čitave siromašne i useljeničke četvrti odijelili su zidom od ostatka grada kako bi ih učinili nevidljivima, ali istovremeno i prisilili stanovnike tih područja da odsele (većina njih živi od malih dućančića i restorana ili prodajući robu na ulici, te su im ovakvom izolacijom istovremeno odsječeni prihodi) kako bi nakon Olimpijskih igara ta područja mogli prodati „pravim ulagačima“.

Ako u obzir uzmemo spomenute separacijske i izolacijske zidove, ograde i barijere, sve više „pojačane“ dodatnom tehnologijom i video-nadzornim sustavima, te činjenicu da takvih zidova ima sve više – Jeruzalem, Falluja, Padova, Bejing, samo su neki njih – izgleda da su sve te barijere zapravo fizička manifestacija političkog sistema u području arhitekture; manifestacija institucije sve sofisticiranijih graničnih barijera, koja je arhitekturu ratnih i okupiranih područja prenijela u gradove i urbana središta s ciljem veće kontrole i sisanjem kulture straha. Sve te barijere još jednom oslikavaju okrutnu i kompleksnu svjetsku politiku prostornog planiranja i njezinu moć da utječe na ljudske živote.

Anarhistička biblioteka

Anti-Copyright

10. 07. 2012.



Zidanje kontrole i separacije
2009

Tekst je prvo objavljen u petom broju Ispod pločnika u proljeće 2009. godine. www.ispodplocnika.net
<http://www.ispodplocnika.net/tekstovi/zidanje-kontrole-i-separacije>

<http://anarhisticka-biblioteka.net>